

הלכות סבה סימן תרלג

הפסולים (כ) מצטרפים לפסל הכפה :

תרלג דין גבה הספה, ובו י' סעיפים :

א משנה ריש סבה
ב דאמרינן דוקא שם
הכפה דירוח צריא
צענין ג ספקנה
הגמרא ערובין י'
ד שם ה' ד
ה מיעובא שם י'

א (א) *סבה* שהיא גבוהה *למעלה* (ב) מעשרים (ב) אמה, (ג) פסולה, (ד) כבין שהיא גדולה בין שהיא קטנה, בין שמוחצות מגיעות לספק (ד) בין שאינן מגיעות, אבל עשרים פשרה, *אפילו כל ספקה למעלה מעשרים, בין שאין פתולה אלא עשרים : ב' היתה גבוהה יותר מעשרים (ה) והוציא (פרוש), אפנים קטנים עם העליון שלהם (ו) ירדים (ג) למטה, (ז) אם צלמן מרבח מחמתן פשרה, *ואם לאו פסולה : ג' הסבה

באר היטב

(ב) מעשרים. אמה פה ר"ט מצמצמות, ב"י: (ג) פסולה. דבין שהיא גבוהה כ"כ צריך לעשותה כדירה קבע ואנן צענין דירוח צריא, אבל פחות מעשרים אע"פ ששעשה חוקה פשרה: (ג) למטה.

פסול, אף חלק החיצון פשוט דאמרין דפן עקמה. ואם ארוך מפיסק, פסול החיצון, ואם מהבדל מן הצדדין, מצטרף הגמימי והחיצון להקשר סבה. ורמ"א קצר פלגונו. ועין עטרת יוסף:

באר הלכה

*למעלה מעשרים אמה. עין במשנה ברורה ובשערי העיון. ומציאתי לזכרון להעתיק מה שכתב בספר מעשה יחוסם פסק ד מהלכות סבה בשם הר"ר אברהם ב"ר של הרמב"ם וזה לשונו: והאצבע הנזכר הוא הגדול מאיש בינוני ביצורה, לא נגס האיברים ולא גדול האיברים ולא רחב פנים, אלא ממצע היצירה שהגיע להכלית הגדול והוא פן ל"ה שנה או יותר, עד כאן לשונו, והוא נפקא מינה לכמה דברים: * אפילו כל ספקה למעלה מעשרים. עין בדרכי משה בסיומן שטג א"ת ד שכתב: ונראה מרבי הר"ר והר"ד יונקן ריש ערובין דאם היה פתולה למעלה מעשרים חבא למטה, וזה הקורה שהיא מפלל עשרים וכו', ונפקא מינה עם לעגנוגה, אכן כל הפוסקים לא חלקו בזה, וכן כמה דסיים בעצמו כי היכי דהוי חללה עשרים לא משמע הכי. והספר אגור על סבה דפסי ניטא למימר דאשתמש ספרי, וצריך לומר בר"י מ'שפוט עשרים ולמעלה: * ואם לאו פסולה. ואף על גב דפסקין לזיל דמיכי שאין פתולה יותר מעשרים, אפילו כל ספקה למעלה מעשרים פשוט, וטעם דאפילו אין בספק תחתונה לחידא שיעור קרי שיהיה צלמה מרבח מחמתן פשרה, ומשום דמצטרפין כל דבר דספק המפחים זה על זה, ובין פלם צלמה מרבח מחמתן, ואם יבן הכי נמי וצריך ספק הגמור להוציא? עין בר"ן שמתן דהוציא יורדין לא חשיבי כספק. הלכה כל שאין צלמן מרבח מחמתן פחות עצמן כפיא דליקחה דמי ונמצא שחללה יותר מעשרים, מה שאין פן בספק דמשלי, וכן כתב הרא"ש נס'כו דהשאין צלמן מרבח מחמתן כפיא דליקחה דמי. ונראה לי שיש דבאפן זה אפילו הוציא יורדין לתוף הלל עשרים עם פן פסול, כל שהספק שחללה מן הוציא הוא יותר מעשרים אמה מן הצדדין, ולפי זה אפשר לומר דמה דנזכר בהפ"א ו'הוציא יורדין לתוף עשרים הוא לא שמועין דבחה דסיפא, דאם אין צלמן מרבח מחמתן, אפילו באפן זה פסול:

המחצות וכו' במחצות גנים, ובידור מקאן צריך לצשות הסתלים מוקים קצין בית, שלא יפלו מרב גבהן. ולפי טעם זה, באם היו הפתלים מגיעים לספק ורחבה הרבה, (ה) מפלגו פן דפסולה משום דירת קבע. (ו) ומפלגו מקום בלמטה מעשרים ועשה הפסוח מוקים קצין בית, פשר, שהרי אפשר היה לו לעשותה ארצי, ולא הקפיד בתקנה אלא היכי (ז) דמקנה הוא לעשותה קבע כמו בלמעלה מעשרים: (ד) בין שאינן מגיעות, והספק תלוי על גנים גבוהים. ואם הוא למטה מעשרים פשר בזה, וכדלעיל בסיומן תרל סעיף ט: ב' (ה) והוציא יורדין למטה. ורצה לומר, (ט) שאם נמדד עד ההוציא ליבא חלל יותר מעשרים: (ו) אם צלמן וכו'. פרוש, של אותן ההוציא, אי שקלית לספק העליון היתה צלמן מרבח מחמתן, פשרה, דמנינן עשרים מהם ולמטה:

שער הציץ

(טו) פכודי יעקב: (טו) פרוש, נתי דאמרין שיהא חשוב קאלו שניהם סמוכים זה לזה, מפל מקום לא ארירין שיהא כפנדר וחתים בספק פסול (טו) [מ"א]: (א) הנהו קלח ושקין ד' אצבעות (גודלין פמקום הסכך) בשפת, והיו האצבעות פחותין זה בזה: (ב) ועל פן לצנן פשרה סתמים גבה, וכדלקמן בסעיף ח, ולעגן ז' על ד' טפחים ברובה, וכדלקמן בסיומן תרלה, בעינן דוקא שהיה השפתים מרחיקין, והם יותר למצמצמן חצי אצבע לאמה (פמ"ג): (ג) אחרונים בתוספת באור מדברי הרב המאירי בסיומן שיש לי בכתבתי. ועין לשון הרשב"א חלק א סימן קכו ובריב"א בסיומן: (ד) דכתיב "כשלת תשבו שבת ימים", אמרה תורה צא מדירת קבע ושב בדירת צריא (גמרא), והנהו סוכתיב משכבו ולא פתיח פדודר' (שיטת ריב"ב): (ה) הר"י ושא"ר פוקקים, ולכאורה לפי זה הנה לנו להקשר שאין הפסוח מגיעות לספק פשהם נמוכים למטה מכו, שהרי בזה לא בעינן שיהיו הפסוחות חקוה: ואפשר בשביל הגנים הגבוהים שעליהם כונן הספק, שצרכים להיות חזקים ועבים פשל בית שלא ישפירו מחמת גבהן. ועין בפי"ח שכתב עוד טעם לסקלים: (ז) אמר. וכתבו התוספות וסרין דכל זה כדפנות, אבל בספק, שעקר הספה על שם הסכך, לא מתפלגא מן התורה עד דצביר לה ארצי, והנהו שלא יקבע הנטרים של הסכך במטקרים: (ז) וזה פסול אפילו עושה אותה ארצי וגמרא, וכוון שעשה מחצותיה ארצי ורצה שלא נפלה, כן כתב הפ"ח: (ח) תוספות ורא"ש פסקא קמא דערובין פ' ג עמוד ב והספק דף ד, וכן כתב האור ורצה בקנה וחוכים מן מדברי רש"י, וכן הסמימו האחרונים [הב"ח ובגדרישע ומאמר מרדכי ומחה"ש, דלא כמ"א בסק"ב] והקליטו דגם הר"ן מודה פן לדיעא לדברי הרא"ש: היכי שהיו ההוציא צלמן מרבח מחמתן הם חשיבי כספק גמור ולא צענין שיערוד לתוף הלל עשרים, וכתב מהם פתבו דשעתי טפור יש פסקא אברהם, והפר"ק מרים דמק עצמו לקים דברי הפנדר אברהם כמו שהוא לפנינו, והאמת עם האחרונים הנהו:

הַלְבוּת סֵפֶה סִימָן תַּרְלָג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

דְּקָטְלָה דְּעָתוּ אֶעְלָל קַל אָדָם⁶⁰.

חשיבות והוא מחשיבו כעפרן, אך לגבי תנן בסוכה הרי מטרות הביטול היא לבטל את מציאותו של התבן, ולכן אין די בכך שלא ירצה בו, אלא צריך באופן חיובי להפוך לקרקע הסוכה, ועל כן צריך לבטלו בפה.

11) אמנם לעיל (סי' שנה ס"ק לו) סתם שצריך לבטל בפה.

[משנ"ב שם]

קְתִיבֵי הָאֲתָרוּגִים דְּאָסוּר לְמַעֲטָה בְּיָוִם סוּכָה⁶¹.

12) ואם עבר ומיעט, כתב בשו"ת שואל ומשיב (חמישאה סי' ג) שלכאורה הסוכה פטולה משום 'מצוה הבאה בעבירה', שהרי הביטול עצמו אינו נחשב תיקון אם לא מחמת המצוה, ואם כן נחשב שהעבירה נעשתה בשעת המצוה, ודינה כמצוה הבאה בעבירה.

[שעה"צ ס"ק טו]

[כן כתב רבנו קמח בהלכות ספה גמ' שְׁתַּמְנָה⁶²].

13) שם (פ"ד מהל' סוכה ה"ג) כתב, שהטעם שמוותר לבטל בזמן טוב, אף על פי שעל די כך מחשיבים את הדבר המתבטל כקרקע דומה הדבר למלאכת בונה, הוא כיון שהמתבטל אינו עושה שום מעשה, ולא צריך אפילו דיבור, שהרי די בביטול בלב [ולכן גם אינו נחשב כמתקן את הסוכה, אף על פי שהתוצאה ממשבתו היא שהסוכה תוקנת].

[שעה"צ ס"ק יז]

[קלא טפ"ה⁶³].

14) ואף שלענין שיעור הכשר סוכה דינו של סכך פסול קל יותר, שהרי כשהוא פחות משלשה טפחים מצטרף לארבעה טפחים ומשהו כדי להשלים שיעור סכך בסוכה קטנה [במבואר בשו"ע לעיל (סי' תרלב ס"א)], ואילו לענין דין 'פסל', מבואר בשו"ע כאן שאין מה שמחוץ לאצטבא מצטרף להשלים את החלק שעל גבה, ואינו כשר אלא אם כן יש על גבי האצטבא שיעור הכשר סוכה, דהיינו שבעה טפחים, ביאר החו"א (א"ח סי' קמד ס"ק ה) שכיון שהסכך שעל גבי החלל שמחוץ לאצטבא אינו נחשב כנמצא במקום הסוכה, אלא רק כסכך שנמשך אל מחוץ לסוכה, אינו יכול להצטרף להשלים שיעור סכך של הכשר סוכה, ורק לאחר שיש סכך כשיעור הכשר סוכה במקום אחד, כשר מה שמחוץ לאותו מקום מדין 'פסל', אכן, סכך פסול פחות משלשה טפחים שנמצא בתוך חלל הסוכה, מועיל להשלים שיעור הכשר סוכה.

[משנ"ב ס"ק כ]

דְּקָא קְשֵׁהדְּפָנוֹת מְגִיעִים לְסִכְךָ⁶⁴.

15) אמנם, לעיל (סי' תרלב ס"ק ד) הביא שיש חולקים, וסוברים שאין צורך שיגיעו הדפנות לסכך כדי לומר דין דופן עקומה.

[משנ"ב ס"ק יא]

וְנָטוּ הָאֲתָרוּגִים לְהִקָּל כְּנֵהוּ⁶⁵.

17) ולעיל (סי' שנה ס"ק לח) כתב שדעת האחרונים להורות להקל בזה.

[משנ"ב ס"ק יב]

הָרִי זֶה מְעוּט⁶⁶ וכו', וְכַךְ מִקְחָ לְעִיל בְּסִימָן תְּרוּבוּ סְעִיף בַּפֶּה⁶⁷.

18) וכן אם הניח קרשים על הארץ כעין רצפה, כתב הערוך השולחן (סי' ט) שאם ביטלם בפירוש, מועיל הרב למעט את שיעור הסוכה, והוסיף, שיתכן שכיון שעשאו כרצפה, מועיל הדבר אף אם הניחם בסתם ולא פירש שמבטלם שם.

19) שם כתב הרמ"א, שאין הסרת ביטוי מהסכך נחשבת כ'תעשה ולא מן העשוי', כיון שאין הפסול בסכך עצמו, ואף בענינו כתב הפמ"ג (משב"ז ס"ק ד) בשם הפני יהושע (סוכה ב, א ד"ה תנן, ו-ג, ב ד"ה היתה) שאף לפי דעת רש"י (סוכה ט, ב) שסכך למעלה מעשרים אמה נחשב כסכך פסול [דלא כחוט' שם שכתבו שאין חיטורן בסכך אלא בסוכה], מ"מ כיון שאין פסול בסכך מוחמת עצמו אלא רק מחמת חלל עשרים שתחתיו [וראה שעה"צ (סי' יז)], אם כן עצם מיעוט החלל נחשב כעשיית הסוכה בכשרות, וכעין זה כתב הגר"י קניבסקי (קהלות יעקב סוכה סי' ג), שהחיסרון בסוכה הגבוהה מעשרים אמה אינו בסכך אלא בדפנות [אכן, כתב שם שיסוד זה שהחיסרון הוא בדפנות צ"ע, שבפשוט לא משמע כן]. וראה שם שביאר, שאף לשיטת רבינו ישעיה המובאת ברא"ש (סוכה פ"א סי' ג) שסכך למעלה מעשרים אמה פסול דומה לשפודים של מתבת, אין הפסול בסכך אלא מחמת שאין רצפה בתוך עשרים, ובמיעוט הגובה מבשיר את הרצפה, ובה אין פסול של 'תעשה ולא מן העשוי', כיון שדין 'עשייה' בסוכה נאמר רק על הסכך ולא על הרצפה.

[משנ"ב ס"ק יג]

עַד שֶׁיִכְשְׁלֶנּוּ בְּפֶהוּ⁶⁸ וכו', דִּישׁ אֲמָרִים שָׁגָם בְּכַסּוּל בְּלֵב סְגִי⁶⁹.

10) ואף שלענין ביטול חמץ [שיחשב כעפרן] די בביטול בלב, ביאר הגר"ח שיינברג (מושמרת חיים ח"א סוכות סי' ג) שמחץ הרי אינו ברשותו אלא שעשאו התבן כאילו הוא ברשותו (פסחים ו, ב), וכל מטרות הביטול היא שבכך יוציאנו מרשותו, ולפיכך די שיחשוב בלבו שאינו רוצה שתהיה לו זמית בו [מפני שאין לחמץ כל

